

JOAN F. MIRA

*“I sobretot, sobretot,
l'èxtasi de santa
Teresa a l'església
de Santa Maria
della Vittoria:
no s'ha fet mai
un espasme místic en
marbre com aquest
de Bernini, l'instant
de la intensitat de la
delícia en pedra
blanca, la cara de
l'àngel amb la fletxa
divina, l'expressió de
plaer de la santa,
i aquells plecs dels
hàbits infinits
i fluvials d'on ix la
mà abandonada,
el peu inert”*

Barroc

Un amable senyor de Barcelona, que conec poc i que no em deu cap favor ni agraïment, que jo recorde, m'ha enviat, regalat, un esplèndid volum dedicat a Bernini: *Gian Lorenzo Bernini e i Chigi. Tra Roma e Siena*, editat, justament, per la banca Monte dei Paschi de la mateixa Siena. La banca Monte dei Paschi és, probablement, el banc més antic d'Europa, és a dir, del món: els toscans van inventar la lletra de canvi, el crèdit a distància i els certificats de dipòsit, això és, la cultura financera que ha fet possible el món que en diem modern, que és el nostre. I els Chigi, banquers papals, banquers dels Medici i dels Borja, van ser representants eminents d'aquesta nova cultura: el seu palau a Roma, a la Piazza Colonna, ara és la seu de la presidència del govern, i l'ocupa un hereu poc digne d'aquella tradició de financers cultíssims (l'únic consol és que cap Berlusconi no serà mai cardenal barroc, com Fabio Chigi). I Siena és la més bella petita ciutat que hom puga visitar o conèixer, inclosa la gran plaça, inclòs el Duomo, i inclosa, dins del Duomo, la capella barroca dels Chigi. Ara els banquers no es fan fer capelles funeràries, ni tan sols es fan pintar quadres o construir palaus: els compren, que és una forma de satisfer la vanitat molt més improductiva i trista que la de segles passats. Ara, en qualsevol cas, el llibre sobre Bernini que m'ha enviat el donant generós em recorda, fullejant-lo amb calma, la història de la meua reconciliació amb l'art barroc. Jo, fa molts anys, era d'aquells que pensaven que el barroc, sobretot l'arquitectura i l'escultura, era només fullaraca insubstantial, superficial, bona per al gust avariats dels nous rics, dels aristòcrates inflats, de l'església de la Contrareforma o del bon poble d'estètica rudimentària. La gran arquitectura de la història d'Europa era el romànic, o com a màxim el gòtic cistercenc i elemental, la pedra nua i crua, les línies “pures” i espirituals. Érem romàntics i intel·lectuals, bellesa era sinònim de simplicitat, el capitell dòric era infinitament superior al corinti, la recta millor que la corba, tota decoració afegida era sobrerera i banal. En fi, que érem altius i ignorants, el prejudici ens obnubilava el judici, del primer renaixement passàvem als darrers impressionistes, saltàvem de Piero della Francesca a Cézanne, i no havíem visitat seriosament la ciutat de Roma. Vaja, jo sí que l'havia visitada, i viscuda alguns anys, però mirant-me el barroc fabulós amb poca simpatia. Visitava Sant Pere i ho trobava excessiu, visitava el Gesù i em semblava extremat i purament decoratiu, la volta en *trompe l'oeil* de Sant'Ignazio no em deia gran cosa, no sabia apreciar la petita elegància perfecta de San Carlo del Quirinale, la racionalitat de San Andrea della Valle, i pensava que la font de la Piazza Navona era un espectacle barat dedicat als turistes. Era un imbècil: no era capaç de comprendre que el barroc de Roma és una de les poques, insignes, meravelles del món.

Bernini en primer lloc, i en primer lloc els marbres. Per a mi l'escultura barroca és el marbre sedós i polit, els plecs de robes abundants, les cabelleres agitades, les carns de blanca i delicada morbidesa, els músculs masculins, els pits, els culs, els ventres i les cuixes femenines. Apol·lo i Dafne i el Rapte de Prosèrpina de la Galleria Borghese, amb aquells cossos que es retorcen o s'estiren, el monument fúnebre d'Alexandre VII a Sant Pere del Vaticà, amb les figures femenines, maternals, als costats, i els plecs enormes d'una roba de marbre rosa i ocre on s'agita un esquelet daurat amb la clepsidra del pas del temps, la càtedra de sant Pere, al mateix Vaticà, que tothom mira un moment de lluny, i sobretot, sobretot, l'èxtasi de santa Teresa a l'església de Santa Maria della Vittoria: no s'ha fet mai un espasme místic en marbre com aquest de Bernini, l'instant de la intensitat de la delícia en pedra blanca, la cara de l'àngel amb la fletxa divina, l'expressió de plaer de la santa, i aquells plecs dels hàbits infinits i fluvials d'on ix la mà abandonada, el peu inert. Passeu una setmana a Roma, per favor, contempleu un matí sencer l'èxtasi de santa Teresa, i sereu per sempre addictes a la droga del barroc.